

TRACE

**Traditional Children's Stories for a common
Future**

Stāsts par Plitvices Ezeriem

Hinko Krapek

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Tā bija lieliska un karsta vasaras diena. Noslēpumains klusums valdīja mežos. Pat meža putni meklēja pakrēslī un patvērumu no svelmainā karstuma. Debesīs nemanīja neviena paša mākoņa, nebija ne miņas, ka varētu nākt maiga vēja pūsma, kas atdzēsētu gaisu. Saule stāvēja augstu virs galvas, izdedzinot tumšo zemi, gluži kā skūpstīdama to. Nedēļām ilgi mokošs karstums mocīja laukus un kalnus. Cilvēki un dzīvnieki, pļavas un dārzi, itin visi kāroja pēc svaiga gaisa malka un kaut neliela lietus, kas sniegtu atvieglojumu. Pat Melnā upe, kas agrāk urdzēja caur stāvajām klintīm, kļuva sausa. Šur un tur akmeņu iedobumos bija palikuši tikai daži ūdens pilieni, kurus rosīgi meklēja mazie putni, ļoti vēlēdamies dzesēt savas slāpju mocītās rīklītes. Ezermalas zāle, kura kādreiz auga tik sulīga un iepriecināja ceļotājus ar savām maigo, zaļo krāsu, nupat arī grasījās novīst.

Cilvēki nāca no tālienes, lai apmeklētu šo vietu, jo viņi zināja, ka pie Melnās upes varēs atrast ūdeni un veldzi. Viņi lūdzās, kaut nāktu rāms lietutiņš, bet viņu lūgšanas palika bez atbildes. Jau tik ilgu laiku debesis liedza viņiem žēlastību, neskatoties uz viņu centīgajām lūgšanām.

Bet pēkšņi viņi no ielejas dzirdēja atskanam trompešu un tauru skaņas. Pavēršot acis uz burvīgās mūzikas pusi, viņi ieraudzīja skaistu sievieti soļojam pa izžuvušo upes gultni. Viņa valkāja melnu tērpu; viņai galvā bija kronis un rokā scepteris. Viņai sekoja lielisku pavadoņu svīta. Raudzīdamās uz mežiem klātajiem kalniem un ielejām, kuras sniedza vēsu paēnu, un apbrīnodama skaisto ainavu, gaišmatainā kundze vērsās pie saviem galminiekiem, teikdama: - "Šeit mēs uzbūvēsim savu pili."

To dzirdot, cilvēki pēkšņi atdzīvojās, tie sāka godbijīgi un priecīgi sveikt sievieti, saukdami: - "Lai Dievs svētī Melno karalieni!"

Un, protams, tā bija Melnā karaliene. No Kapelas kalnu grēdām līdz Velebitam, no Unas upes līdz pat pelēkajai jūrai katrs bērns bija dzirdējis par Melno karalieni un viņas labo sirdi. Kur viņa dzīvoja, tur uzplauka prieks un laime; lai arī kur tā spēra kāju, nabadzība un ciešanas nebija zināmas. Kopš senseniem laikiem cilvēki Likas un Krbavas apkaimē zināja par Karalieni. Veci sirmgalvji bieži mēdza stāstīt par viņas laipnību un brīnumdarītājas spējām. Viņa bija nabadzīgo aizstāve; viņa sodīja vardarbību un netaisnību. No savas pasakainās pils Velebita kalna gālēs viņa dažreiz mēdza nokāpt līdz Likas un Gackas ieleju krāšņajiem līdzenumiem, aizkustinot cilvēkus ar savu laipnību un dāvājot viņiem laimi.

"Dodiet mums kaut mazliet ūdens, ak cienījamā karaliene,"- cilvēki lūdzās. -"Lūdzu, dodiet mums ūdeni, mēs un mūsu mājlopi mirst no slāpēm, jo sausums ir izpostījis mūsu laukus un pļavas!"

"Mani dārgie ļaudis! Es apbalvošu jūsu paklausību un uzticību un sagādāšu jums lielu daudzumu ūdens. Šajā pašā brīdī te uzradīsies trīspadsmit ezeri, pilni ar zeltainām zivīm, kļūstot par šīs apkārtnes lepnumu un prieku."

Pēc Karalienes pavēles cilvēki ātri uzcēla valni visapkārt Melnās upes iztekas avotam. Drīz vien tumši mākoņi pārklāja debesis. Vienlaicīgi ar pērkonu un zibeni sāka gāzt stiprs lietus, nesot dzīvību cilvēkiem un dzīvniekiem, visiem laukiem un pļavām. Visu nakti nemitīgi lija lietus un ūdens līmenis turpināja celties.

Tuvojoties rītausmai, iesākās stipra vētra, kas aizdzenāja projām mākoņus, tā ka, saulei lecot, debesis bija pilnīgi skaidras un bez neviena mākoņa. Saules zeltītie stari izgaismoja visu apkārtni, līksmi mirguļojot uz zaļajām kalnu virsotnēm un jauki atspīdot uz gludās ezera virsmas - šis ezers bija izveidojies Melnās upes gultnē. Tuvumā esošie meži lepojās ar svaigu zaļumu, un putni priecīgi dziedāja slaidu egļu un gadsimtiem vecu ozolu zaros.

Līdzīga sārtai rītausmai, jaunā ezera krastā parādījās skaista karaliene un uzrunāja šeit sapulcējušos cilvēkus, kuri nāca pārliecināties par šo pārsteidzošo brīnumu: - "Mani ļaudis! Jūsu lūgšanas ir atbildētas, un tagad jums būs pirmais ezers, kuru jūs sauksiet par lūgšanu ezeru - Proščansko jezero."

Čaklas rokas pa vienam vien nesa augšā kalnā akmeņus, un pavisam drīz cilvēki uzbūvēja iespaidīgu karalienes pili. Ikviens staroja aiz laimes, un fejai līdzīgā "Melnā karaliene" bija nomodā par radušos ainavu, izjūtot patiesu prieku par Plitvices ezeriem.

Un tā pagāja daudzas dienas. Stāsts par Plitvices ezeriem un „Melno karalieni” gāja no mutes mutē, bet neviens nekad vairs netika viņu redzējis. Lielas bēdas pārņēma cilvēkus, jo izplatījās ziņas, ka viņa esot mirusi. Pamazām pils pie Kozjaka ezera sagruva, un ļaudis runāja, ka karaliene esot pārcēlusies uz savu pasakaino pazemes mītni, kaut kur Galovaca un augšējā Okrugļaka ezera tuvumā. Cilvēki devās svētceļojumos uz šīm vietām, aicinot karalieni parādīties vai vismaz dot zīmi, ka viņa joprojām ir dzīva.

Kādu dienu no Galovaca ezera dziļumiem bija dzirdama jauka mūzika. Pēkšņi ezera ūdeņi, augstu uzbangojot ar šalcošu troksni, pārpludināja alu. Cilvēki saprata, ko nozīmē šāda šalcoša skaņa: tā bija zīme, ka Karaliene ir dzīva. Kopš tā laika cilvēki ir sākuši pielūgt šo ūdenskritumu.

Kādreiz lielas briesmas apdraudēja visu apvidu. Izcēlās briesmīgs viesulis, sākdams lauzt kokus un kustināt akmeņus. Stipra lietus izraisītas, no kalniem plūda veselas straumes, nesdamas tumši pelēko ūdeņi uz ezeriem. Tā bija gluži kā pastarās tiesas diena. Nāves bailēs cilvēki atkal vērsās pēc palīdzības pie savas labās mātes, Melnās karalienes. - "Ak, laipnā Karaliene, dāvā mums savu aizsardzību un lūdz Dievu par mums grēciniekiem!" Zibens šautra pārskrēja visām debesīm. Noslēpumaina gaisma sāka spīdēt pār Galovaca ūdenskritumu, un visas tautas godātā karaliene pēkšņi parādījās pie alas. Viņas seja izstaroja daiļumu un cieņu, un viņas acis atmirdzēja cēlums un labvēlība; viņa bija īsta karaliene.

Cilvēki krita uz ceļiem, it kā viņa būtu svētā, un viņa ierunājās maigā balsī: - "Ļaudis, saglabājiet ticību Dievam un savai Karalienei. Jūs esat krietni, gatavi ziedoties, paklausīgi un

neatmaidīgi. Tomēr pienāks laiks, kad jūsu neatmaidība tiks iedragāta. Bet jūs vienalga nedrīkstat padoties, jums jā saglabā uzticība Dievam. Es būšu par jums nomodā, es lūgšos par jums."

"Ak laipnā Karaliene! Kad gan jūs atkal atgriezīsieties mūsu pusē?"- jautāja ļaudis.

"Es atgriezīšos, - Karaliene atbildēja, - bet pirms manas atnākšanas jūs gaida lieli pārbaudījumi. Kā ticīgi cilvēki, kas ir uzticīgi šai valstij un šai karaliskajai dzimtai, jūs ilgu laiku aizstāvēsiet kristietību, nežēlodami asinis sava valdnieka un dzimtenes labā. Jūs šeit izcīnīsiet smagas kaujas, cenšoties saglabāt savu brīvību un savu ticību. Bet neraugoties uz visur valdošo ļaunumu, jūsu uzticība un pašāvība paliks nesatricināma. Tajā brīdī, kad kā prieka simbols no Velebita, Plješivica, Kika kalna un citām klinšu virsotnēm augšup vīsies uguns kuru liesmas, jūs zināsiet, ka es esmu ceļā pie jums. Es atgriezīšos! Par manu ierašanos dos ziņu arī dūmi no kāda tvaikoņa Kozjaka ezera ūdeņos. Un tad, mana tauta, gaišākas nākotnes saule apspīdēs jūs. Nekad vairs jūsu vēsās birkis, sapņainās ielejas un skaistie Plitvices ezeri nejutīs izmisumu. Jūs Karaliene atnāks, mani dārgie ļaudis, viņa dzīvos šeit, un augstzimuši cilvēki no visas pasaules viesosies pie viņas, lai redzētu viņu un apbrīnotu gan šīs valsts, gan Plitvices ezeru skaistākās vietas. Esiet uzticīgi un lojāli, mani ļaudis. Vienmēr atcerieties, ka es nākšu, un kā piemiņas zīmi ņemiet šo maniem matiem līdzīgo zelta ziedu. Esiet nomodā par šo ziedu, mani ļaudis, un tas pasargās jūs no ļaunuma un atgādinās jums par savu Karalieni. Ardievu!"

"Un to pateikusi, karaliene devās projām, bet viņas vārdi atstāja nezūdošas pēdas cilvēku sirdīs. Zieds arī tika saglabāts, tāpēc tagad ikviens par to zina. Daži to sauc par vladislavku, citi - par košņjaku, bet izglītoti vīri to latīniski apzīmē kā *Gentiana lutea* (dzeltenā genciāna). Ezeriem ir Karalienes piešķirtās dziedinošas spējas, un tādas pašas ir arī Koranas upei, kurā šie ezeri ietek. Savās sirdīs cilvēki joprojām cer redzēt savu karalieni un sveicināt viņu tūkstoš balsīs: "Esi sveicināta, mūsu iemīļotā karaliene!"

No folkloras avotiem pierakstījis H. Krapeks"